

Gdynia, dnia 4 kwietnia 2020 r.

dr hab. Wojciech Cieślak
prof. nadzw. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie,
Katedra Prawa Karnego i Prawa Wykroczeń

R E C E N Z J A

w postępowaniu habilitacyjnym

Pani doktor Joanny Piórkowskiej-Flieger

I. W związku z decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 5 lutego 2020 r. o powołaniu mnie, w charakterze recenzenta, do składu komisji habilitacyjnej w postępowaniu dotyczącym Pani doktor Joanny Piórkowskiej-Flieger, przedstawiam niniejszą ocenę.

II. Podstawy sporządzenia recenzji.

1) Podstawa prawna.

- a) decyzja Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 5 lutego 2020 r.;
- b) przepisy art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (*Dz.U. 2003, Nr 65, poz. 595, z późn. zm.*) w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (*Dz.U. 2018, poz. 1669*), zgodnie z którymi, w okresie przejściowym do m.in. postępowań habilitacyjnych, wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (*Dz.U. 2018, poz. 1668*), stosuje się przepisy dotychczasowe, które to przewidują,

że do takiego postępowania może być dopuszczona osoba, która posiada stopień naukowy doktora oraz osiągnięcia naukowe, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące jej znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej oraz wykazujące się istotną aktywnością naukową.

c) rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (*Dz.U. 2011, Nr 196, poz. 1165 z późn. zm.*).

2) Podstawa faktyczna.

a) wniosek Pani doktor Joanny Piórkowskiej-Flieger z dnia 29 kwietnia 2019 r. o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk prawnych w dyscyplinie prawo, wraz z załącznikami od pkt 1 do pkt 8;

b) monografia autorstwa Habilitantki, zatytułowana „*Skutek czynu zabronionego w polskim prawie karnym*”, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2019 r., ISBN: 978-83-227-92-07-0;

c) kserokopie innych prac Habilitantki;

d) oświadczenia współautorów.

III. Sylwetka Habilitantki.

Pani Joanna Piórkowska-Flieger ukończyła w 1993 r. studia prawnicze na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z wynikiem bardzo dobrym. Rok później podjęła pracę w charakterze asystenta w ówczesnym Zakładzie Prawa Karnego i Kryminologii Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 2003 r. uzyskała stopień doktora nauk prawnych, po przeprowadzeniu publicznej obrony pracy, zatytułowanej „*Falsz dokumentu w polskim prawie karnym*”. Promotorem w przewodzie doktorskim był Pan Prof. dr hab. Tadeusz Bojarski, zaś

recenzentami: Pani Prof. dr hab. Barbara Kunicka-Michalska, Pan Prof. dr hab. Andrzej Wąsek oraz Pan Prof. dr hab. Andrzej Zoll. Nieczęsta to konstelacja najwybitniejszych przedstawicieli nauki polskiego prawa karnego materialnego. Praca Pani dr Joanny Piórkowskiej-Flieger została ogłoszona drukiem, jako monografia: *„Fałsz dokumentu w polskim prawie karnym”*, Kraków 2004 r., ss. 504, i nagrodzona przez Ministra Nauki i Sportu w 2005 r.

Ze swoją macierzystą uczelnią Pani Habilitantka jest związana do dziś, pracowała przez szesnaście lat – jako asystent, starszy wykładowca i adiunkt. W tym czasie, w dniu 29 kwietnia 2019 r. Pani dr Joanna Piórkowska-Flieger złożyła wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk prawnych w dyscyplinie prawo, wskazując jednostkę organizacyjną do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego, tj. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Lublinie, oraz podając, zgodnie z treścią przepisu art. 16 ust. 2 przywołanej ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, jako osiągnięcie naukowe, monografię swego autorstwa zatytułowaną *„Skutek czynu zabronionego w polskim prawie karnym”*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2019 r., ISBN: 978-83-227-92-07-0.

IV. Wywód opinii.

Dokonania naukowe Habilitantki oraz jej osiągnięcia na tym polu zostaną omówione w kolejności, w odniesieniu do wskazanego we wniosku osiągnięcia naukowego, przedstawionego dorobku naukowego oraz innych przejawów aktywności.

1) Ocena monografii zatytułowanej *„Skutek czynu zabronionego w polskim prawie karnym”*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2019 r.

a) Przedmiot badań został trafnie wybrany i wyrażenie określone. Problematyka skutku, jako znamienia czynu zabronionego, może być bowiem, jak słusznie podkreśla Autorka w pierwszym zdaniu Wstępu (s. 11), analizowana na gruncie poszczególnych typów czynów zabronionych określających przestępstwa materialne, jak i ma znaczenie dla niektórych instytucji przedstawionych w części ogólnej kodeksu karnego (przede wszystkim w odniesieniu do form stadialnych). Zagadnienia te były wielokrotnie przedmiotem zainteresowania wielu autorów, jednakże niemal zawsze obserwacje te były czynione z

określonej perspektywy i dotyczyły jednego z aspektów problemu. Próba przedstawienia opracowania, które stanowiłoby właściwy ogląd wszystkich problemów, jakie dotyczyć mogą znamienia skutku, wydaje się potrzebna.

Rzecz jasna, takie ustawienie przedmiotu badań mogło być o tyle zdradliwe; pierwsze niebezpieczeństwo polegało na tym, iż, wobec wielości zagadnień szczegółowych, praca może być pewnym zbiorem luźno ze sobą powiązanych zagadnień, z których jedne zostaną omówione szerzej, drugie zaś – bardziej wąsko, przy czym łatwo będzie narazić się na zarzuty niewłaściwego rozłożenia akcentów i wadliwego zbilansowania całości, a nawet, że jakaś kwestia została pominięta; drugie zagrożenie polegało na podniesieniu zastrzeżenia, że praca Autorki sprowadziła się wyłącznie do zebrania „myśli rozproszonych” innych autorów, co rzecz jasna zawiera pewien pierwiastek twórczy, ale zazwyczaj wiąże się z wyborem i redakcją tekstu, a przecież w pracy habilitacyjnej nie chodzi o przedstawienie „antologii poglądów polskich karnistów dotyczących znamienia skutku”. Oba pułapki udało się Habilitantce uniknąć – zaprezentowana przez nią monografia to dzieło oryginalne, kompleksowo i wnikliwie, w moim przekonaniu, przedstawiające złożoną problematykę, która zdecydowała się ona wziąć na warsztat. A była to problematyka trudna, podobnie jak wiele zagadnień dotyczących budowy typu czynu zabronionego i jego elementów składowych, które, choć niewątpliwie intelektualnie atrakcyjne nie są (może mam błędne wrażenie), tak często, jak należałoby, podejmowane przez przedstawicieli polskiej nauki prawa karnego.

b) Zgromadzony przez Autorkę materiał w postaci publikacji naukowych (około 510 pozycji, przede wszystkim polskich, ale także i niemiecko- oraz anglojęzycznych) jest bogaty. Oprócz prac z zakresu prawa karnego materialnego, znajdziemy tu także opracowania z zakresu filozofii czy logiki.

c) Autorka deklaruje, że: *„W niniejszej pracy wykorzystana została przede wszystkim metoda analizy dogmatycznej. Rozstrzyganie pewnych kwestii wymagało sięgnięcia do wykładni historycznej”*, przy czym nie wskazuje, jak te metody badawcze rozumie. Nie uważam tego ostatniego braku za istotny, bowiem monografia habilitacyjna nie musi być okazją do przedstawienia przez autora poglądów dotyczących narzędzi badawczych będących do jego dyspozycji (chyba, że nadaje się pewnym z nich nieco inny kształt czy stosuje je w szczególny sposób), ale przestrzenia, w której owe metody, ze zrozumieniem

ich sensu i funkcji, stosuje. Lektura pracy bezspornie potwierdza to, że metodą prawnodogmatyczną Pani dr Joanna Piórkowska-Flieger posługuje się sprawnie, z dużą swobodą i że nie są jej obce założenia metody historycznej oraz prawnoporównawczej, nawet, jeżeli tą ostatnią stosuje rzadko i w stopniu ograniczonym zakresem wskazanym przez temat pracy (wszak chodzi Jej o przedstawienie problematyki znamienia skutku w obowiązującym polskim prawie karnym).

d) Precyzyjnie określiła Autorka cele pracy. Są nimi: *„przedstawienie i analiza kwestii związanych ze skutkiem czynu zabronionego w polskim prawie karnym, poczynwszy od ustalenia prawnokarnego rozumienia tego pojęcia, problematyki odpowiedzialności karnej za skutek, przez interpretację tych instytucji prawa karnego, na tle których skutek ma znaczenie. Ramy tej interpretacji wyznacza oczywiście stanowiący ustawowe znamię czynu zabronionego skutek. Jednak konieczne okazało się niekiedy przedstawienie zagadnień ogólniejszej natury, jeżeli w piśmiennictwie postrzegane są one niejednolicie. Zważywszy na to, że w odniesieniu do wielu przestępstw z zakresu części szczególnej kodeksu karnego prezentowane są w doktrynie różne oceny co do ich materialnego albo formalnego charakteru, uzasadnione stało się przedstawienie własnej opinii w tym względzie”* (ze Wstępu, s. 13). Dodajmy, że swoje zapowiedzi Autorka z nawiązką spełniła w dalszej części pracy.

e) Tematowi i założonym celom odpowiada przemyślana struktura pracy. Przyznam, iż szanując swobodę Autorki w zakresie systematyki przyjętej dla przedstawienia swoich wywodów, nasuwa mi ona pewne wątpliwości. Monografia składa się z 12 jednostek redakcyjnych, tj. wstępu, 10 rozdziałów (o kolejnych tytułach: I. Problematyka skutku. Uwagi wprowadzające; II. Skutek jako ustawowe znamię czynu zabronionego; III. Rodzaje skutku czynu zabronionego; IV. Sposoby określenia skutku w opisie ustawowych znamion czynu zabronionego; V. Skutek jako kryterium podziału przestępstw na formalne i materialne; VI. Udział przestępnego skutku w części szczególnej kodeksu karnego; VII. Problematyka skutku w zakresie form stadialnych i postaci zjawiskowych przestępstwa; VIII. Rola skutku czynu zabronionego w obrębie innych instytucji prawa karnego; IX. Szkoda jako skutek przestępstwa – rozważania na tle obowiązków kompensacyjnych w prawie karnym; X. Znaczenie skutku w zakresie wymiaru kary), uwag końcowych, uzupełnionych załącznikami w postaci wykazu ważniejszych skrótów, bibliografii (którą

stanowi wykaz monografii, opracowań zbiorowych oraz artykułów czasopiśmienniczych, a także „źródła internetowe”, jak również spis przywołanych orzeczeń, według daty ich wydania), a także 3-zdaniowego streszczenia w języku angielskim. Nie odnosząc się w tym miejscu do tytułów oraz zawartości treściowej Wstępu oraz poszczególnych rozdziałów i pozostawiając na boku odbiegającą nieco od pewnych standardów konstrukcję bibliografii, warto zatrzymać się i zastanowić nad tym, czy rysowała się potrzeba właśnie takiego podziału materii. W moim przekonaniu przyjęte przez Autorkę rozwiązanie jest, co do zasady, poprawne, choć pewne szczegółowe kwestie muszą budzić opór. Tak zatem, nie za bardzo rozumiem sens wyodrębnienia rozdziału VI, w którym Autorka podjęła, jak to określa *„subiektywną próbę wskazania proporcji między przestępstwami materialnymi i formalnymi w części szczególnej kodeksu karnego”*. Oczywiście, w pełni rozumiem zainteresowanie Autorki ujęciem znamienia skutku w konkretnych typach czynów zabronionych, rozumiem także, że interesuje ją to, które i jak wiele typów czynów zabronionych w poszczególnych rozdziałach k.k. określa przestępstwa o charakterze materialnym. Te zagadnienia jednak, w moim przekonaniu, można było przedstawić jako podrozdział w rozdziale II *„Skutek jako ustawowe znamię czynu zabronionego”*, bądź w rozdziale V *„Skutek jako kryterium podziału przestępstw na formalne i materialne”*. Uważam, że z powodzeniem można było połączyć rozdział IX *„Szkoda jako skutek przestępstwa – rozważania na tle obowiązków kompensacyjnych w prawie karnym”* z rozdziałem X *„Znaczenie skutku w zakresie wymiaru kary”*, nadając tej części tytuł np. *„Znaczenie wystąpienia skutku w zakresie wymiaru sankcji karnych”*. Dalej, nie mam przekonania do wyodrębnienia rozdziału IV, może warto byłoby połączyć tę jednostkę z rozdziałem V?

Te wątpliwości nie prowadzą, rzecz jasna, do wniosku o wadliwości przyjętej w recenzowanej monografii systematyki, lecz są wyrazem przekonania, że nie zawsze warto, choćby najbardziej interesujący problem szczegółowy, honorować poprzez poświęcenie mu jakiegoś rozdziału, decyzja o wyodrębnieniu takiej jednostki redakcyjnej powinna wylegitymować ważką rację, bowiem w tych wypadkach rzadko „ilość przechodzi w jakość”.

f) Na uznanie zasługuje niewątpliwie bardzo dobry warsztat naukowy Habilitantki, ale także i dojrzałość, jaką wykazuje, prezentując swoje wywody. Takie wnioski uzasadniają

nie tylko te właściwości, jakie Autorka ujawniła w swej monografii i o których była już mowa (wybór interesującego tematu, zdolność starannego gromadzenia materiału, klarowne zarysowanie celów, biegłość w posługiwaniu się wybranymi metodami badawczymi, w zasadzie poprawna struktura pracy), ale także i elementy formalne, jak staranność w konstruowaniu załączników, prawidłowe wykorzystanie przypisów, język pracy, wartość i precyzja wyводу naukowego. Taka ocena prowadzi do wniosku, że lepiej niekiedy nie spieszyć się z podjęciem decyzji o przedstawieniu monografii habilitacyjnej, warto „wypisać się”, nabrać doświadczenia, aby osiągnąć rezultat, który uzyskała Pani doktor Joanna Piórkowska-Flieger, tj. aby zaprezentowana praca była poważnym, przemyślanym głosem dojrzałego badacza.

g) Uwagi szczegółowe dotyczące poszczególnych rozdziałów:

- liczący 3 strony skromny objętościowo Wstęp, zawierający zwięzły szkic przedmiotu publikacji i przyczyn, dla których Habilitantka się nim zainteresowała (wieloaspektowy charakter, *„ponieważ znajduje swoje odzwierciedlenie na gruncie instytucji części ogólnej, jak i w ramach części szczególnej kodeksu karnego”*, brak właściwego opracowania w polskiej nauce prawa karnego), przybliżenie struktury pracy oraz wskazanie celów pracy i wskazanie użytych przez Autorkę metod badawczych, spełnia w niezbędnym zakresie swą rolę.
- rozdział I *„Problematyka skutku. Uwagi wprowadzające”* zawiera, po uprzednim podkreśleniu różnic pomiędzy językiem prawnym i prawniczym (językami drugiego stopnia) a językiem potocznym, definicję pojęcia „skutku” na płaszczyźnie językowej, z odwołaniem się do odpowiednich opracowań słownikowych. Następnie, sporo miejsca Autorka poświęca zagadnieniu związku przyczynowego oraz jego właściwościom (przede wszystkim przechodniością), a następnie dokonuje przeglądu poglądów filozofów, dotyczących relacji pomiędzy przyczyną a skutkiem, poczynając od starożytności (świetny przykład z Arystotelesa, który wskazywał na łatwość, z jaką można popełnić błąd polegający na pomieszaniu skutku i przyczyny, s. 20-21), poprzez J.S. Milla (skutkiem jest całkowita suma warunków pozytywnych i negatywnych) czy zasygnalizowanie (za L. Petrażyckim) potrzeby rozróżnienia zwykłego następstwa czasowego od rzeczywistej relacji przyczynowo-skutkowej. Ta część rozważań, dowodząca

niewątpliwej erudycji Autorki, jest oczywiście potrzebna, choć nie wiem, czy nie warto ją było nieco skrócić; słusznie bowiem podkreśla Habilitantka (cytując wypowiedzi M. Cieślaka, P. Nowaka czy J. Giezka) tezę o ograniczonej przydatności wyników badań filozofów czy przedstawicieli innych nauk dla doktryny prawa karnego.

- w treści rozdziału II „*Skutek jako ustawowe znamię czynu zabronionego*” Autorka ukazuje uwikłanie pojęcia skutku w związku z innymi zjawiskami, po części jeszcze z pogranicza filozofii, logiki i prawa karnego, po części zakotwiczone już jedynie w tym ostatnim wymiarze (skutek a podmiot wykonawczy, skutek a dobro prawne, skutek w zespole ustawowych znamion czynu zabronionego, skutek w strukturze normy prawnokarnej). Są to potrzebne i interesujące uwagi, przy czym Autorka z dużą swobodą, prezentując, gdzie to niezbędne, swoje niezależne stanowisko, rzetelnie przedstawia stanowiska poszczególnych przedstawicieli polskiej doktryny prawa karnego w omawianych kwestiach. Jeżeli podnieść tu jakąkolwiek wątpliwość, to wynika ona, w moim przekonaniu, z porównania tytułu rozdziału z tytułami poszczególnych podrozdziałów, w liczbie 12. Otóż, nie kwestionując potrzeby analizy każdego ze wskazanych w tychże tytułach podrozdziałów zagadnień, można wyrazić wątpliwość, czy aby wszystkie one znajdują swe odbicie w ustawowych znamionach czynów zabronionych (czy to wyodrębnionych abstrakcyjnie czy na gruncie konkretnych typów, określających poszczególne przestępstwa), jeżeli, rzecz jasna, pozostajemy na gruncie tradycyjnego i uznawanego rozumienia pojęcia ustawowych znamion, jako elementów składowych wskazanych wprost w zakazie karnym.
- w rozdziale III „*Rodzaje skutku czynu zabronionego*” Autorka przedstawia rodzajowe odmiany skutku czynu zabronionego. Jest to niewątpliwie bardzo istotna, najobszerniejsza i drobiazgowo przygotowana część monografii. Pani doktor Joanna Piórkowska-Flieger omawia kolejno wyodrębnione przez siebie postaci skutku, bogato ilustrując wywód cytatami z literatury prawniczej oraz innych dziedzin (np. nauk medycznych). Tym, co może budzić pewne zastrzeżenia, jest brak klarownej systematyki owych rodzajowych odmian; prawda, takie całościowe uporządkowanie mogłoby nastroczać pewne problemy, ale może

warto było zaproponować choćby jakieś podziały (np. wyodrębnienie w czterech podrozdziałach skutku nieodwracalnego, odwracalnego, wymiernego oraz niewymiernego, jest, w moim odczuciu, pewnym nieporozumieniem).

- wątpliwości, które już sygnalizowałem w uwagach ogólnych dotyczących struktury całej pracy, budzi wyodrębnienie rozdziału IV *„Sposoby określenia skutku w opisie ustawowych znamion czynu zabronionego”*, które, moim zdaniem, winny być połączone z zagadnieniami omawianymi w rozdziale V monografii. Jeżeli chodzi o samą treść rozważań zawartych w rozdziale IV, to jest to przykład bardzo solidnej roboty, Autorka wskazuje na konkretne przykłady sposobów, jakimi posłużył się ustawodawca określając skutek stanowiący znamię typu czynu zabronionego. I tu podobnie, jak poprzednio, uwaga: aż prosiło się o uporządkowanie tych treści i przedstawienie całościowej propozycji systematyki owych określeń. W pewnej mierze tę rolę może pełnić wskazanie przez Autorkę sposobu ujęcia znamienia czynnościowego, które bądź to jednoznacznie przesądza materialny charakter danego przestępstwa (np. „niszczy”, „uszkadza”), w innych np. „utrudnia” może budzić wątpliwości. Chcę od razu dodać, że czytając recenzowaną pracę sam podjąłem próbę przeprowadzenia jakiejś klasyfikacji sposobów określenia skutku w typie czynu zabronionego, i próba taka nie dała satysfakcjonującego rezultatu. Może zatem jest to trud daremny?
- rozdział V Autorka zatytułowała *„Skutek jako kryterium podziału przestępstw na formalne i materialne”*. Rozdział ten liczy 70 stron, z czego na problematykę przestępstw materialnych przypada 40, natomiast następne 30 poświęcone jest, jak wskazuje na to tytuł podrozdziału *„Teorie związku przyczynowego i nauka o obiektywnym przypisaniu skutku”*. Podzielam przekonania Autorki, że niewiele jest równie pasjonujących problemów w nauce prawa karnego, jak te, które odnoszą się do związku przyczynowego, i dlatego z przyjemnością przeczytałam tę część, tym bardziej, że Pani doktor prezentuje doskonałą znajomość poglądów przedstawicieli doktryny oraz orzecznictwa i pięknie przedstawiła klarowny przegląd poglądów w tej materii. Pewna wątpliwość, ta mianowicie, czy warto było przytaczać te wszystkie koncepcje związku przyczynowego, musi ustąpić wobec szczerego uznania dla sprawności i rzetelności przedstawionego referatu.

- jeżeli chodzi o sens wyodrębnienia rozdziału VI, zatytułowanego „*Udział przestępnego skutku w części szczególnej kodeksu karnego*”, to zająłem już stanowisko. Sama treść rozważań nie budzi żadnych wątpliwości, podobnie jak i potrzeba ich poczynienia.
- rozdział VII odpowiada treściowo tytułowi, którym jest „*Problematyka skutku w zakresie form stadialnych i postaci zjawiskowych przestępstwa*”. O znaczeniu, jakie ma stwierdzenie w toku postępowania wystąpienia określonego w ustawie skutku, nikogo nie trzeba chyba przekonywać. Autorka świetnie przedstawia wpływ takich ustaleń dla prawidłowego przypisania sprawcy zachowania w określonej formie stadialnej i wpływ, jaki skutek przestępnego zachowania może mieć dla odpowiedzialności współuczestników dalszych. Uważam, że z powodzeniem w ramach tego rozdziału mogłoby znaleźć się zagadnienie przedstawione w § 2 rozdziału następnego – VII, tj. czynny żal. Szkoda, że tak Autorka nie uczyniła, bowiem omawianie tej instytucji w pewnej separacji od form popełnienia przestępstwa, wydaje się chybione. Może na decyzję Autorki miało wpływ przekonanie, że bez rozważań dotyczących czynnego żalu, zbyt skromnie objętościowo i treściowo prezentować się będzie rozdział VIII, zatytułowany „*Rola skutku czynu zabronionego w obrębie innych instytucji prawa karnego*”? Chyba jednak byłyby to obawy bezpodstawne, tym bardziej, że wówczas z powodzeniem można dołączyć tak określonego rozdziału treści przedstawione w rozdziale IX, zatytułowanym „*Szkoda jako skutek przestępstwa – rozważania na tle obowiązków kompensacyjnych w prawie karnym*”. Otrzymalibyśmy w ten sposób zbiór zagadnień, co prawda nie wiążących się ze sobą, ale przecież na tyle istotnych, że warto o nich powiedzieć parę słów dla wyczerpania przedmiotu rozważań. Innym rozwiązaniem byłoby połączenie tych wszystkich zagadnień związanych z problematyką sankcji, ustawowego i sądowego wymiaru kary oraz problematyką jej wykonania.
- bardzo przekonująco wypadł natomiast rozdział X, gdzie Autorka przedstawiła znaczenie wystąpienia skutku czynu zabronionego w zakresie wymiaru kary.
- pewien niedosyt budzą „*Uwagi końcowe*”. Przyznam, iż wolałbym bardziej czytelny układ tej części, być może uwypuklenie najważniejszych spostrzeżeń i

wniosków, które, choć rzetelnie przedstawione, nie zostały chyba należycie wyeksponowane.

2) Ocena pozostałych (tj. poza wyżej wymienioną monografią) osiągnięć naukowo-badawczych Habilitantki.

Zgodnie z informacją przedstawioną w autoreferacie, na pozostały dorobek Habilitantki składają się:

- jedna monografia, tj. *„Fałsz dokumentu w polskim prawie karnym”*, Kraków 2004, ss. 504;
- współautorstwo dwóch komentarzy, tj. *„Kodeks karny. Komentarz”*, opracowanie zbiorowe pod red. T. Bojarskiego (7 wydań), *„Kodeks wykroczeń. Komentarz”*, praca zbiorowa pod red. T. Bojarskiego (3 wydania);
- jeden rozdział w opracowaniach zbiorowych, tj. w *„Systemie Prawa Karnego”*, t. 8 *„Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym”*, pod red. L. Gardockiego (2 wydania);
- dwadzieścia dwa artykuły naukowe (z czego siedemnaście z nich po uzyskaniu stopnia doktora);
- pięć glos (z czego trzy po uzyskaniu stopnia doktora);
- dwie recenzje;
- dziesięć sprawozdań i omówień dyskusji (z czego osiem po uzyskaniu stopnia doktora);
- redakcje i współredakcje trzech opracowań zbiorowych.

Artykuły publikowane były m.in. w wydawnictwach Annales UMCS, Przeglądzie Sądowym, Rzeszowskich Zeszytach Naukowych, Studia Iuridica Lublinensia i w księgach jubileuszowych, zaś glosy w Orzecznictwie Sądów Polskich.

Tematyka podejmowana w tych opracowaniach jest zróżnicowana; tym, co niewątpliwie warto podkreślić, to fakt, iż zazwyczaj są to zagadnienia istotne, tak z punktu widzenia teorii prawa karnego, jak i praktyki sądowo-prokuratorskiej.

W dorobku naukowym Habilitantki można wyróżnić następujące kierunki badawcze: problematyka przestępstw przeciwko dokumentom (w tej dziedzinie Pani

doktor Joanna Piórkowska-Flieger jest niewątpliwie uznanym autorytetem), przestępstwa przeciwko czci i godności osobistej, problematyka odpowiedzialności karnej notariuszy, postępowanie w sprawach nieletnich, polskie prawo karne wykroczeń. Poziom merytoryczny tych publikacji jest wysoki, obserwacje wnikliwe, pogłębione, opracowania napisane są ładnym językiem.

Publikacje autorstwa Habilitantki są wielokrotnie cytowane przez autorów zajmujących się polskim prawem karnym; można, bez przesady, rzec, że opracowania Jej autorstwa, dotyczące przestępstw przeciwko dokumentom, weszły do kanonu literatury.

3) Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego oraz międzynarodowej współpracy Habilitantki.

a) Pani doktor Joanna Piórkowska-Flieger od 26 lat jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym albo dydaktycznym na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W tym czasie prowadziła ona wykłady z prawa wykroczeń, odpowiedzialności karnej urzędników, prawnokarnej ochrony dokumentów, prawa karnego skarbowego, wybranych zagadnień części szczególnej prawa karnego, oraz ćwiczenia. Była promotorem około 60 prac magisterskich i 80 prac licencjackich, opracowywała materiały dydaktyczne, przeznaczone dla studentów.

Imponujący jest wykaz konferencji naukowych, w jakich brała udział Habilitantka: od 1995 r. uczestniczyła Ona w 32 konferencjach i sympozjach krajowych, w tym w Zjazdach Katedr Prawa Karnego czy Bielańskich Kolokwiach Karnistycznych, w trakcie których siedmiokrotnie była referentem czy współreferentem.

Za swoją działalność Habilitantka otrzymywała nagrody i odznaczenia, w tym nagrodę indywidualną Ministra Edukacji Narodowej i Sportu (2005 r.), nagrodę indywidualną Rektora UMCS czy brązowy medal za długoletnią służbę.

W autoreferacie i przedłożonych mi materiałach brak jest informacji (albo zawarte są stwierdzenia, że taki fakt nie miał miejsca) o pełnieniu przez Habilitantkę funkcji tzw. promotora pomocniczego (nb. w moim przekonaniu, na gruncie nauk prawnych, jest to całkowicie zbędna figura) w stażach zagranicznych, wykonywaniu ekspertyz, recenzowaniu projektów czy publikacji, realizacji innych przedsięwzięć. Braki powyższe

można z pewnością przypisać funkcjonowaniu Habilitantki w realiach życia naukowego i trudnościom w zakresie nawiązywania współpracy zagranicznej, wykonywania projektów finansowanych z tzw. grantów czy wreszcie szerszego publikowania w czasopismach naukowych, wskazanych w bazie *Journal Citation Reports* przez młodych pracowników naukowych z zakresu prawa.

V. Konkluzja.

Po przeprowadzeniu przedstawionej powyżej analizy przedłożonej mi dokumentacji, obejmującej dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny, popularyzatorski oraz organizacyjny, w szczególności po przeczytaniu monografii habilitacyjnej, stwierdzam, co następuje:

- a) praca wskazana przez Wnioskodawczynię, tj. monografia „*Skutek czynu zabronionego w polskim prawie karnym*”, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2019 r., ISBN: 978-83-227-92-07-0, stanowi znaczny wkład Autorki w rozwój polskiego prawa karnego;
- b) podobny walor mają inne publikacje składające się na dorobek naukowy Habilitantki;
- c) dorobek Habilitantki w pozostałych obszarach potwierdza Jej istotną aktywność na tym polu.

W tej sytuacji pozytywnie opiniuję wniosek przedstawiony przez Panią doktor Joannę Piórkowską-Flieger o nadanie Jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk prawnych, w dyscyplinie prawo.

dr hab. Wojciech Cieślak
ADWOKAT

Prof. U.W.-M. dr hab. Wojciech Cieślak

